

Vienotā spēka Eiropas patents

Izgdrojuma aizsardzība ar patentu tā īpašniekam nodrošina 20 gadu ekskluzivitātes periodu, kurā patenta īpašniekam vienīgajam ir tiesības izmantot patentu. Tāpat šajā laika periodā tam ir tiesības izgdrojuma izmantošanu aizliegt citām personām. Noteiktos gadījumos patenti, kas aizsargā medikamentu, var iegūt patenta aizsardzības pagarinājumu atbilstoši papildu aizsardzības sertifikātam, kas tiek piešķirts tādām laika pagarinājumam, kas nepieciešams medikamenta reģistrācijai, lai to laistu tirgū.

Līga Fjodorova, SIA “ZAB COBALT”, zvērināta advokāte

Kā aizsargā izgdrojumu ar patentu?

Attiecībā uz Latvijas teritoriju izgdrojumu ir iespējams aizsargāt, izmantojot trīs dažādas patenta reģistrācijas sistēmas.

- Latvijas nacionālā patenta reģistrācija, pieteikumu iesniedzot Patentu valdē. Nacionālais patents izgdrojumu aizsargā Latvijas teritorijā līdzīgi kā citu valstu nacionālie patenti. Izmantojot šo sistēmu, izgudrotājs savu izgdrojumu var izvēlēties aizsargāt konkrētu valstu teritorijās.
- Eiropas patenta reģistrācija, kas izgdrojumu aizsargā attiecībā uz tām Eiropas Patentu konvencijas dalībvalstu teritorijām, kuras izvēlēties patenta pieteicējs. Eiropas Patentu konvencijai pievienojušās 38 dalībvalstis, tajā skaitā Latvija. Kopumā Eiropas Patentu konvencijā ietilpst 27 Eiropas Savienības (ES) dalībvalstis un 11 Eiropas valstis, kas nav ES dalībvalstis.
- starptautiskā patenta pieteikumu, kas izgdrojumu aizsargā attiecībā uz tām Patentu kooperācijas līguma dalībvalstīm, kuras izvēlēties patenta pieteicējs. Kopumā Patentu kooperācijas līgumam pašlaik pievienojušās 157 dalībvalstis, tajā skaitā arī Latvija.

Trūkumi

Kaut arī Eiropas patents ir pierādījies kā veiksmīgs modelis, ar kuru aizsargāt izgdrojumus Eiropas valstīs, tajā saskatīti trūkumi, kurus galvenokārt rada dalībvalstu atšķirīgie noteikumi, piemēram, nacionālo iestāžu noteiktās nodevas un patenta tulkošanas izdevumi, kas jāievēro, lai Eiropas patenta attiecinātu izvēlētajās dalībvalstīs. Tāpat patenta spēkā esamība prasa veikt noteiktās administratīvas darbības, kā arī katru gadu nacionālajā iestādē maksāt patenta spēkā uzturēšanas maksu.

Papildus patenta attiecināšanas un spēkā uzturēšanas administratīvajām darbībām nacionālajās iestādēs, apgrūtinājums ir arī patenta efektīva aizsardzība. Eiropas patenta aizsardzības nolūkos patenta īpašniekam ir jāvēršas tajās Eiropas valstu nacionālajās tiesās, kuru teritorijās attiecīgais patents tiek pārkāpts. Tāpat strīdus par patenta spēkā esamību nākas risināt katrā Eiropas patenta attiecinātās valsts jurisdikcijā atsevišķi. Rezultātā vienas un tās pašas prasības, kas attiecas uz patenta spēkā esamību vai patenta pārkāpumu, tiek skatītas dažādu Eiropas valstu tiesās, radot risku, ka tiesvedību rezultāti var atšķirties, un tā deformējot ES vienoto tirgu.

Vienotais reģistrācijas tvērums

Lai vienkāršotu patenta reģistrāciju, lielas cerības tiek liktas uz vienotā spēka Eiropas patenta regulējumu, kura regulējošie normatīvie akti tika pieņemti jau pirms desmit gadiem, bet izstrādes darbs sācies vēl ātrāk. Šo normatīvo aktu vidū ir gan 2012.gada

regula 1257/2012 ar ko īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz vienotas patentaizsardzības izveidi, gan arī 2013.gadā izveidotais Vienotās Patentu tiesas izveides nolīgums.

Atšķirībā no līdzšinējā regulējuma, turpmāk Eiropas patenta pieteicējam būs iespēja patenta pieteikumu attiecināt ne vien uz tā izvēlētām atsevišķām Eiropas Patentu konvencijas valstīm, bet arī izvēlēties vienotā spēka Eiropas patentu, kas būs aizsargāts vienlaicīgi visās ES dalībvalstīs, kuras ratificēs Vienotās Patentu tiesas izveides nolīgumu. Tādējādi patenta pieteicējs varēs izvēlēties, vai tas vēlas patentu aizsargāt atsevišķās Eiropas valstīs vai iegūt visaptverošu aizsardzību, reģistrējot vienotā spēka Eiropas patentu, tā izvairoties no nepieciešamības veikt lokālus administratīvus pasākumus katrā dalībvalstī atsevišķi.

Lai vienotā spēka Eiropas patents sāktu veiksmīgi funkcionēt, par tā spēkā esamības nosacījumu tika noteikta Vienotās Patentu tiesas darbības uzsākšana, proti, tas bija brīdis, kad starptautisko nolīgumu par Vienoto Patentu tiesu būs ratificējušas vismaz 13 dalībvalstis, ieskaitot valstis ar lielāko spēkā esošo Eiropas patentu skaitu, t. i., Franciju un Vāciju. Vācija Vienotās Patentu tiesas izveides nolīgumu ratificēja tikai 2023.gada pavasarī. Tātad tiesas darbība un vienotā Eiropas patenta darbība varēja tikt uzsākta 2023.gada 1.jūnijā.

Vienotā spēka Eiropas patenta izmaksas

Zināmu pretestību Vienotā Eiropas patenta izveidei izsaka jurisdikcijas, kurās patentu skaits ir mazāks, aktualizējot bažas par Vienotās Patentu tiesas sasniedzamību un iebildumiem pret savas valsts suverēnās varas, kas izpaužas tiesas lemsānā, uzticēšanu citai pārnacionālai iestādei.

Neskatoties uz minēto, viena no priekšrocībām, kas tiek saistīta ar Vienotā spēka Eiropas patenta izveidi, ir patenta reģistrācijas izmaksu samazinājums. Tiek lēsts, ka iegūt Eiropas patentu 27 ES dalībvalstu teritorijā izmaksā apmēram 36 tūkst. eiro, bet pēc pilnas vienotās patentu paketes ieviešanas izmaksas samazināsies apmēram līdz 5 tūkst. eiro par vienu patenta pieteikumu. Izmaksu samazinājums izgudrojuma juridisko aizsardzību padara pieejamāku uzņēmumiem, kuru līdzekļi ir ierobežoti, un šī apsvēruma dēļ savas tiesības nespēj efektīvi aizsargāt.

Tiesas kompetence un atrašanās vieta

Vienotā Patentu tiesas izveide ir vēl viena priekšrocība, kas sola nodrošināt efektīvāku patentu aizsardzību. Tai būs īpaša kompetence pieņemt nolēmumus strīdos par vienotā spēka Eiropas patentu, bet pēc septiņu gadu pārejas perioda – tai būs kompetence lemt arī par visiem Eiropas patentiem, kas attiecināti uz Eiropas Patentu konvencijas dalībvalstīm atsevišķi.

Kā lielākais ieguvums šīs tiesas izveidei tiek minēts tas, ka tiks iegūts viens spriedums, kas būs saistošs visās attiecīgā Eiropas patenta tvēruma jurisdikcijās, un patenta īpašniekam patenta aizsardzībai nebūs nepieciešams ierosināt tiesvedības vairāku Eiropas jurisdikciju tiesās. Papildu priekšrocība – lietas skatītu ne tikai tiesneši ar juridisko izglītību, bet arī tiesneši, kas ir attiecīgās nozares speciālisti ar tehniskajām zināšanām. Jau tagad Vienotās Patentu tiesas sastāvā konkursa kārtībā ir iecelts 21

tiesnesis ar tehniskajām zināšanām, to vidū lielākoties tiesneši no Vācijas, Francijas, Zviedrijas, Nīderlandes.

Pirmās instances tiesas centrālā nodaļa atrodas Parīzē un Mīnhenē, bet vietējās un reģionālās tiesu nodaļas – dažādās Eiropas valstu pilsētās, arī Rīgā, Viļņā un Tallinā. Savukārt apelācijas instances tiesa atrodas Luksemburgā. Tas, vai tiesvedības izmaksas un procesa vešanai nepieciešamie advokāti būs pieejami tiem, kuri paļausies uz salīdzinoši zemām vienotā spēka Eiropas patenta reģistrācijas izmaksām, rādīs laiks un Vienotās Patentu tiesas prakse.